

Thema Gemeente

Stelling:

**Een kleine gemeente werkt sneller;
een grotere gemeente werkt beter**

Achtergrondinformatie thema Gemeente

De gemeente is voor de meeste inwoners in de eerste plaats een loket waar ze terecht kunnen voor veel verschillende diensten en producten. Denk aan dagelijkse diensten en producten als paspoorten, vergunningverlening en afvalinzameling. Maar ook ingewikkelde diensten zoals het beheren van parken en wegen, rekening houdend met alle wensen en belangen van bewoners en ondernemers. Of de taken in het sociaal domein uitvoeren, met fijngevoeligheid voor de specifieke situatie in huishoudens en gezinnen. Tegelijk is de gemeente ook soms de toezichthouder en handhaver op het gebied van openbare orde, parkeren, bouwen en milieu, sluitingstijden etc. En de gemeente moet voor de lange termijn en voor meer algemene kwesties ook de lijnen uitzetten, meestal samen met andere organisaties en gemeenten in de regio.

Om dat goed te doen moeten het bestuur (de gemeenteraad en het College van B&W) en de ambtelijke organisatie heel veel werk verzetten. En of dat goed gaat, hangt zeker niet alleen af van de omvang van de gemeente. De omvang is niet bepalend, maar het maakt wel verschil.

De rol van het bestuur

Het werk van de gemeente is de afgelopen jaren veel ingewikkelder geworden. Vaak is het moeilijk om voldoende kwaliteit te organiseren en vast te houden over de jaren heen. De leden van de gemeenteraad en de wethouders komen in een kleine gemeente voornamelijk voort uit een kleine groep van direct politiek betrokkenen. Diegenen die hier voor kiezen hebben veelal een grote betrokkenheid en heel fijnmazige kennis van en netwerk in de gemeenschap. Overigens leidt dat ook wel eens tot onderlinge politieke spanningen en conflicten, die dan snel persoonlijk worden en moeilijk op te lossen. Wethouders zijn in kleine gemeenten parttime werkzaam. Voor de dagelijkse taken is dat vaak prima te doen, maar voor het optreden in de regio en bij grotere zaken is het ook een handicap. Daar kan minder tijd en aandacht worden besteed.

Politiek en bestuur in een grotere gemeente opereren met een enigszins afstandelijke blik naar de vraagstukken in de gemeenschap. Dit heeft als mogelijk nadeel dat inwoners zich minder identificeren met het gemeentebestuur en zich daardoor minder gehoord of erkend voelen bij beslissingen. De afstandelijke blik kan tegelijkertijd ook voordelen hebben, zoals meer onafhankelijkheid ten opzichte van persoonlijke of groepsbelangen. En een wat breder en langer termijnperspectief bij het oplossen van vraagstukken. Er is in een grotere gemeente meer keuze bij het selecteren van voldoende goede mensen voor gemeenteraad en College van B&W. En wethouders kunnen zich met een volledig dienstverband volledig richten op hun taak, zowel in de gemeente zelf als in de regio.

De rol van de organisatie

De ambtelijke organisatie doet natuurlijk verreweg het meeste werk in de dienstverlening en de productie van de gemeente. Dat gebeurt vaak achter de schermen; maar vaak ook heel zichtbaar bijvoorbeeld bij die dagelijkse dienstverlening. Er is voor de veelheid van taken en producten heel veel verschillende kennis en kunde nodig in de organisatie. In bijna geen enkele gemeente (van welke omvang ook) is die compleet aanwezig. Iedere gemeente zal heel veel moeten samenwerken. Met andere gemeenten, maar ook met allerlei organisaties. Ook onder eigen inwoners en ondernemers is heel veel kennis aanwezig die gebruikt moet worden om alle diensten en producten goed te kunnen leveren, en waar de ambtelijke organisatie mee in contact is.

In een kleine organisatie werken veel ambtenaren aan meerdere onderwerpen en producten tegelijkertijd. Voordeel hiervan is dat er snel verbindingen kunnen worden gemaakt en dat de lijnen kort zijn in de samenwerking en met de samenleving. Lokaal maatwerk komt bijna vanzelf tot stand. Nadeel is dat specialistische kennis en kunde vaak juist niet aanwezig is en dus ingekocht moet worden. Dat kost dan vaak weer extra tijd en aandacht, die ten koste kan gaan van de dagelijkse zaken. In de praktijk betekent dat dat vaak moet worden gekozen om de dagelijkse en urgente zaken op te pakken, en dat de ingewikkelde en lange termijnzaken minder aandacht kunnen krijgen. In kleine organisaties is er vaak één persoon voor een bepaalde taak. Dat werkt snel en overzichtelijk maar als die persoon wegvalt of het niet goed weet valt ook de dienstverlening weg. Daarom zijn er veel kleinere gemeentelijke organisaties die nauw samenwerken met andere gemeenten, zodat zij ook de complexe vraagstukken aankunnen, met genoeg capaciteit.

In een grotere organisatie zullen er vaak meerdere mensen zijn voor dezelfde taak. Onderlinge vervanging en onderlinge afstemming is dan goed mogelijk. Er is meer specialisatie op bepaalde vakgebieden, waardoor er minder expertise van buiten hoeft te worden ingehuurd. Dit helpt ook om de strategische inzet van de gemeente te versterken, en daar bijvoorbeeld ook in de regio een grotere rol in te nemen. Binnen de organisatie zijn de lijnen wel langer of is er sprake van meerdere schijven in de besluitvorming en dienstverlening, wat ingewikkeld en soms stroperig kan werken. Daarmee kan er wel goed worden omgegaan met ingewikkelder en lange termijnkwesties; deze zijn niet altijd direct urgent, maar wel belangrijk. Lokaal maatwerk kan wel geleverd worden, maar daar is soms een extra slag voor nodig, bijvoorbeeld in de vorm van een actief kernenbeleid. Ook grotere gemeentelijke organisaties hebben veel belang bij samenwerking op allerlei terreinen, maar zijn op veel terreinen daar niet sterk van afhankelijk van; ze kunnen uiteindelijk ook veel zelf als het moet.

De gemeente in de drie varianten

In ieder van de drie varianten moet de gemeente een professioneel dienstverlenend instituut zijn met voldoende kwaliteit in bestuur en organisatie. En met voldoende betrokkenheid en nabijheid tot de inwoners. Of een gemeente klein of wat groter is maakt wel verschil. Deze zijn hierboven in het kort beschreven. In het onderzoek naar varianten voor de versterking van de bestuurskracht van Scherpenzeel kijken we naar drie varianten:

- 1 Scherpenzeel blijft zelfstandig;
- 2 Scherpenzeel gaat een duurzame samenwerking aan met Barneveld;
- 3 Scherpenzeel en Barneveld fuseren per 1-1-2023.

Samenvattend

- Bij kleinere gemeenten is de gevoelde afstand tussen inwoners en bestuur kleiner, maar de organisatie is ook kwetsbaar. Dit vraagt om goede samenwerking met een sterke partner(s).
- Grote gemeenten hebben meer mensen en kennis in huis om taken uit te voeren. Een grote gemeente bestaat vaak uit meerdere kernen, met ieder een eigen identiteit, behoeftes en voorzieningen. Dit vraagt van het bestuur en organisatie dat ze beleid maken waarbij elk dorp goed tot z'n recht komt (=kernenbeleid).